

DR. EDITH EVA
EGER

împreună cu
ESMÉ SCHWALL WEIGAND

Alegerea

Acceptă cu bucurie posibilul

Traducere din limba engleză și note de
de **Mihaela Apetrei**

Ediția a II-a

Acum suntem patru! Îi mulțumesc următoarei generații, lui Silas, Graham și Hale. De fiecare dată când mă strigați GG Dicu, inima mea dansează de fericire.

Lui Eugene Cook, partenerul meu de dans și camarad de suflet, un adevărat bărbat și domn. Îți mulțumesc că mi-ai reamintit că iubirea nu este ceva ce simți — ci ceva ce faci. Ai fost mereu aici pentru mine, cu fiecare pas și fiecare cuvânt. Hai să dansăm boogie-woogie cât mai suntem în stare.

În cele din urmă, le mulțumesc celor care, cuvânt cu cuvânt și pagină cu pagină, m-au ajutat să dau ființă acestei cărți, într-o colaborare care a fost de la început ceea ce trebuia să fie:

Talentaților Nan Graham și Roz Lippel, precum și echipei lor de la Scribner. Ce norocoasă am fost să mi se trimită cei mai pregătiți editori, cu inimile la fel de scilpitoare ca mințile lor. Înțelepciunea voastră editorială și compasiunea au ajutat această carte să devină ce am sperat mereu că va fi: un instrument de vindecare.

Esmé Schwall Weigand, colega mea de scriitură — nu doar că ai găsit vorbele potrivite. Ai devenit eu. Îți mulțumesc că ai fost privirea mea, pentru abilitatea ta de a vedea călătoria vindecării mele din atât de multe perspective, atât de diverse.

Doug Abrams, agentul literar de talie mondială și om de onoare, cel mai autentic din întreaga lume, îți mulțumesc că ai avut coloana vertebrală, caracterul și sufletul de a te angaja pentru a face din lumea aceasta un loc mai bun. Prezența ta pe planetă este un dar suprem.

Tuturor: niciodată, în cei peste nouăzeci de ani de viață ai mei, nu m-am simțit mai binecuvântată și mai recunoscătoare — și mai tânără! Vă mulțumesc!

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	7
PARTEA I. ÎNCHISOAREA.....	15
Introducere. Țineam un secret, iar secretul mă ținea pe mine	17
Capitolul 1. Cele patru întrebări	28
Capitolul 2. Ce-ți pui în minte.....	55
Capitolul 3. Dansând în iad	68
Capitolul 4. Roata	82
Capitolul 5. Scările Morții.....	99
Capitolul 6. Alegând un fir de iarbă	108
PARTEA A II-A. EVADAREA	115
Capitolul 7. Eliberatorul meu, cotropitorul meu .	117
Capitolul 8. Pe fereastră	134
Capitolul 9. Anul următor, în Ierusalim	159
Capitolul 10. Fuga	179
PARTEA A III-A. LIBERTATEA.....	195
Capitolul 11. Ziua emigrării.....	197
Capitolul 12. Venetici	201

Capitolul 13. Ai fost acolo?	219
Capitolul 14. Ca de la supraviețuitor la supraviețuitor	239
Capitolul 15. Ce aștepta viața.....	258
Capitolul 16. Alegerea	277
Capitolul 17. Și apoi Hitler a câștigat.....	309
Capitolul 18. Patul lui Goebbels	314
Capitolul 19. Lăsând o piatră în urmă.....	334
 PARTEA A IV-A. VINDECAREA.....	 355
Capitolul 20. Dansul libertății.....	357
Capitolul 21. Fata fără mâini.....	376
Capitolul 22. Cumva, apele se despart.....	394
Capitolul 23. Ziua eliberării	405
 <i>Mulțumiri</i>	 409

Partea I

ÎNCHISOAREA

CAPITOLUL 1

Cele patru întrebări

Dacă mi-aș putea condensa întreaga viață într-un singur moment, într-o singură imagine încremenită în timp, atunci asta ar fi: trei femei îmbrăcate în paltoane de lână închise la culoare, așteptând braț la braț, într-o curte pustie. Sunt epuizate. Au praf pe încălțări. Stau într-un șir lung.

Cele trei femei sunt mama, sora mea Magda și eu. Acesta este ultimul moment în care ne aflăm împreună. Nu știm. Refuzăm să-l luăm în calcul. Sau suntem mult prea sfârșite chiar și pentru a face presupuneri despre ce ne așteaptă. Este un moment de separare — a mamei de fiice, a vieții așa cum a fost de cea care va fi. Și totuși, numai retrospectiva îi poate da acest sens.

Văd din spate imaginea noastră, a celor trei femei, de parcă aș fi următoarea la rând. De ce memoria îmi oferă ceafa mamei și nu chipul ei? Părul ei lung are o împletitură complicată și este prins în vârful capului. Buclele castanii ale Magdei îi ating umerii. Părul meu negru este strâns sub o eșarfă. Mama stă la mijloc, iar noi două ne aplecăm spre ea. Este imposibil de spus dacă eu și Magda o susținem pe mama să rămână în picioare sau este exact invers, dacă forța ei este stâlpul de care ne sprijinim noi, fetele.

Acest moment este pragul spre pierderile majore din viața mea. Timp de șapte decenii m-am întors iar și iar la această imagine cu noi trei. Am cercetat-o de parcă, printr-o studiere atentă, aș fi putut recupera ceva prețios. De parcă aș fi putut recâștiga viața dinaintea acestui moment, viața care a precedat pierderile. De parcă s-ar putea.

M-am întors la ea ca să mai pot rămâne puțin în acel timp, când ne țineam strâns de braț și când aparțineam una celeilalte. Văd umerii noștri căzuți. Praful adunat pe poalele hainelor. Pe mama. Pe sora mea. Pe mine.

* * *

Amintirile din copilărie sunt adeseori fragmente, scurte momente sau întâmplări care formează, laolaltă, albumul vieții noastre. Sunt tot ce ne-a rămas pentru a înțelege povestea pe care trebuie să ne-o spunem pentru a înțelege cine suntem.

Chiar dinaintea separării, cea mai personală amintire despre mama, deși foarte prețioasă pentru mine, este plină de tristețe și dor. Eram singure în bucătărie și ea împacheta resturile ștrudelului din aluatul preparat în casă, după ce o urmărisem cum îl taie și-l întinde ca pe o cuvertură grea peste masa din sufragerie.

— Citește-mi, a spus ea, iar eu am adus exemplarul jerpelit din *Pe aripile vântului*, pe care îl ținea pe nopțieră.

Îl mai citiserăm o dată. Acum trebuia s-o luăm de la capăt. M-am oprit la însemnarea misterioasă, scrisă în engleză, de pe prima pagină a cărții. Era scrisul de mână al unui bărbat, dar nu al tatei. Tot ce mi-a spus mama a fost că volumul acela fusese un dar din partea unui bărbat

pe care-l cunoscuse când lucra la Ministerul de Externe, înainte de a-l întâlni pe tata.

Stăteam în scaunele cu spetează dreaptă, lângă soba cu lemne. Citeam fluent din acest roman pentru adulți, deși aveam doar nouă ani.

— Mă bucur că ai minte, pentru că nu ești frumoasă, îmi spusese ea, și nu doar o dată, înlănțuind un compliment și o critică.

Putea să fie dură când voia. Dar savuram momentele ca acela. Când citeam împreună, nu trebuia s-o împart cu nimeni. Mă scufundam în cuvinte și în poveste și în sentimentul că suntem doar noi două în acea lume. Scarlett se întoarce la Tara la sfârșitul războiului și află că mama ei e moartă, iar tatăl și-a luat lumea în cap de durere.

— *Dumnezeu mi-e martor, spune Scarlett, că n-o să-mi mai fie foame niciodată.*

Mama închisese ochii și își sprijinise capul de speteaza scaunului. Voiam să mă așez la ea în brațe. Voiam să-mi odihnesc capul la pieptul ei. Voiam să-i simt atingerea buzelor pe părul meu.

— Tara..., spune ea. America, ăsta ar fi un loc de văzut.

Aș fi vrut să-mi rostească și mie numele cu aceeași blândețe pe care o păstrase pentru o țară pe care n-o văzuse niciodată. Toate acele mirosuri din bucătăria mamei se amestecau, pentru mine, cu drama foamei și a festinului — întotdeauna, chiar și la un festin, exista un alean nostalgic. Nu știu dacă aleanul este al ei sau al meu ori un sentiment pe care-l împărtășim.

Stăm acolo, cu focul între noi.

— Când eram de vârsta ta..., începe ea.

Acum, că vorbește, îmi este și teamă să mă mișc, teamă că ar putea să se întrerupă dacă o fac.

— Când eram de vârsta ta, copiii mici dormeau împreună, iar eu cu mama împărțeam un pat. Într-o dimineață, m-am trezit pentru că tata striga la mine: „Ilonka, trezește-te pe maică-ta, nu mi-a făcut micul dejun și nu mi-a călcat hainele“. M-am întors spre mama care se afla alături de mine, sub pătură. Dar nu mișca. Murise.

Nu-mi spusese niciodată lucrurile astea. Vreau să știu fiecare amănunt despre acel moment în care o fiică se trezește alături de o mamă pe care a pierdut-o deja. Vreau și să-mi feresc privirea. Este prea îngrozitor doar să mă gândesc la lucrurile astea.

— Când au îngropat-o, în după-amiaza aceea, m-am gândit că au băgat-o vie în pământ. În noaptea aceea, tata mi-a spus să pregătesc cina pentru toată familia. Așa că asta am făcut.

Aștept și restul poveștii. Aștept lecția din final sau consolarea.

— E ora de culcare, asta-i tot ce-mi spune mama.

Se apleacă să măture cenușa sub sobă. Pe coridor, dincolo de ușă, se aud pași bocănind. Simt mirosul tutunului tatei înainte de a auzi zăngănitul cheilor.

— Doamnelor, strigă el, mai sunteți treze?

Vine în bucătărie cu pantofii lui lustruiți, în costumul lui fercheș, cu un zâmbet larg și cu o pungață în mână, pe care mi-o dă în timp ce mă sărută zgometos pe frunte.

— Iar am câștigat, izbucnește el.

Fie că juca biliard sau cărți, mereu împărțea câștigul cu mine. În seara asta mi-a adus o prăjiturică învelită în glazură roz.

Dacă în locul meu ar fi fost sora mea Magda, mama, mereu îngrijorată de greutatea Magdei, ar fi pus deoparte mica tratație, dar așa, a dat din cap spre mine, aveam voie să mănânc.

Acum este în picioare, între sobă și chiuvetă. Tata o interceptează, o apucă de mână ca s-o poată învârti prin cameră, iar ea se rotește, înțepată, fără să zâmbească deloc. El o trage s-o îmbrățișeze, îi pune o mână pe spate, pipăind-o cu cealaltă pe sân. Mama îl împinge cât colo.

— Sunt o dezamăgire pentru maică-ta, șoptește tata încetisor spre mine, în timp ce ieșim din bucătărie.

Oare a avut intenția să audă și ea, sau este un secret doar pentru mine? În orice caz, este ceva ce o să păstrez și la care o să mă gândesc mai târziu. Totuși, amărăciunea din vocea lui mă sperie.

— Vrea să meargă la operă în fiecare seară, să trăiască o viață cosmopolită și prețioasă. Eu nu sunt decât un croitor. Un croitor și un jucător de biliard.

Tonul defensiv al tatei m-a umplut de confuzie. Era cunoscut în orașul nostru și foarte plăcut de oameni. Glumeț, surâzător, părea mereu în largul lui și plin de viață. Un om în preajma căruia îți doreai să fii. Ieșea cu mulți prieteni. Era gurmând (îi plăcea mai ales șunca pe care o strecura câteodată pe șest în gospodăria noastră kosher, mâncând-o pe ziarul în care era înfășurată, îndesându-mi în gură bucăți din porcul interzis, îndurând acuzațiile mamei cum că ar fi pentru noi un exemplu cu totul jalnic). Croitoria lui câștigase două medalii de aur. Nu era doar un executant de tivuri egale sau de poale drepte. Era un maestru al croitoriei. Așa a întâlnit-o și pe mama — ea a venit în croitoria lui fiindcă avea nevoie de o rochie, auzind că el

era lăudat și recomandat. Dar tata își dorise să fie doctor, nu croitor, un vis pe care părintele lui l-a descurajat, și din când în când această dezamăgire față de sine ieșea la suprafață.

— Nu ești doar un croitor, tati, îl asigur eu. Ești cel mai bun croitor!

— Iar tu o să fii cea mai elegantă domnișoară din Košice, îmi spune el, mângâindu-mă ușor pe creștet. Ai o siluetă perfectă pentru croitorie de lux.

Părea să-și fi venit în fire. Împinsese iar dezamăgirea de sine undeva, în adânc. Am ajuns în ușa camerei pe care o împărțeam cu Magda și cu sora noastră mijlocie, Klara. Mi le imaginez pe Magda prefăcându-se că-și face temele și pe Klara dând cu sacăz pe arcușul viorii.

Am mai stat o clipă în prag, alături de tata, nefiind niciunul în stare să ne despărțim.

— Știi, mi-am dorit ca tu să fii băiat, spune tata. Când te-ai născut, am ieșit trântind ușa. Eram furios că am tot fată. Dar acum ești singura cu care pot vorbi.

Mă sărută pe frunte.

Îmi place atenția pe care mi-o dă tata. Ca și cea din partea mamei, este prețioasă... și trecătoare. De parcă faptul că m-am învrednicit să merit dragostea lor are mai puțin de-a face cu mine și mai mult cu singurătatea lor. De parcă identitatea mea nu are nimic de-a face cu ceea ce sunt sau am fost și este doar o măsură a ceea ce le lipsește fiecăruia dintre părinții mei.

— Noapte bună, Dicuka, spune tata în cele din urmă.

Folosește numele de alint pe care mi l-a inventat mama. Ditzu-ka. Simt căldura acestor silabe fără sens.

— Spune-le surorilor tale că e vremea să vă culcați.

Când intru în cameră sunt întâmpinată de cântecul pe care Magda și Klara l-au inventat pentru mine. L-au compus pe când aveam trei ani și am început să mă uit cruciș din cauza unei proceduri medicale greșite.

— Ești atât de urâtă, ești atât de sfrijită, cântă ele. N-o să te ia nimeni de nevastă.

De la accident încoace merg tot timpul cu capul plecat, să nu văd pe nimeni holbându-se la fața mea asimetrică. N-am înțeles încă faptul că problema nu e că mă tachinează surorile mele, ci că eu le cred. Sunt atât de convinsă de inferioritatea mea, încât nu mă prezint niciodată cu numele meu. Nu le spun niciodată oamenilor „Sunt Edie”. Klara este o violonistă prodigioasă. La cinci ani stăpânea *Concertul pentru vioară* al lui Mendelssohn. Așa că spun mereu: „Sunt sora Klarei”. Dar în seara aceasta am niște informații mai deosebite.

— Mama mamei a murit când mama avea exact vârsta mea, le spun eu.

Sunt atât de sigură de privilegiul de a deține o astfel de informație, încât nu-mi trece prin cap că pentru surorile mele e un lucru știut deja de mult și că eu sunt ultima, nu prima persoană care îl află.

— Nu mai spune, zice Magda, cu vocea plină de un sarcasm atât de evident, încât chiar și eu îl pot recunoaște.

Are cincisprezece ani, sâni mari, buze senzuale și păr buclat. Ea este glumeața familiei. Când eram mici, mi-a arătat cum să arunc boabe de strugure de pe fereastră drept în ceștile de cafea ale clienților care stăteau în curtea interioară. Inspirată de ea, urma să inventez propriile jocuri; dar mizele deveniseră altele. Împreună cu prietena mea, defilam prin fața băieților de la școală sau a celor de pe

stradă. „Ne vedem la patru, la ceasul din piață”, le spuneam noi, dând din gene. Și ei veneau, întotdeauna veneau, câteodată nesiguri, uneori timizi, alteori fandosindu-se cu mari așteptări. Adăpostite în siguranță în dormitor, stăteam la fereastră alături de prietena mea și îi vedeam cum sosesc.

— N-o tachina și tu așa, o repede Klara pe Magda, de data asta. Știi poza aia de deasupra pianului? mă întreabă ea. Aia cu care vorbește mama mereu? Acolo e maică-sa.

Știu poza despre care vorbește. M-am uitat la ea în fiecare zi din viața mea.

— Ajută-mă, ajută-mă, se tânguiește mama către portret în timp ce șterge pianul de praf sau mătură podeaua.

Mă simt stânjenită că n-am întrebat-o niciodată pe mama — sau pe altcineva — al cui este portretul acela. Și sunt dezamăgită că informația pe care o promisem nu mi-a oferit niciun statut special în fața surorilor mele.

De obicei sunt cea tăcută dintre ele, cea invizibilă. Nu mi-a trecut prin cap că pe Magda s-ar putea s-o fi obosit postura de clown, așa cum Klara s-ar fi putut sătura să tot fie vedetă. Nu se putea opri nici măcar o secundă din a fi excepțională, pentru că i-ar fi fost luat totul — adorația cu care se obișnuise, tot sensul întregii ei ființe. Magda și cu mine trebuia să muncim pentru a obține ceva de care eram sigure că nu avea să fie suficient; Klara trebuia să se îngrijoreze că în orice moment ar fi putut face o greșală fatală și ar fi putut pierde totul. Klara a cântat la vioară toată viața mea, de când avea trei ani. N-a durat mult ca să realizez prețul extraordinarului său talent: a renunțat să mai fie copil. N-am văzut-o niciodată jucându-se cu păpușile. În schimb, exersa la vioară în fața ferestrei deschise, incapabilă să se bucure de geniul ei creativ până nu

subjuga un public format din trecătorii de pe stradă, care să asiste la micul său concert.

— Mami îl iubește pe tati? le întreb pe surorile mele.

Distanța dintre părinții noștri, lucrurile triste pe care mi le mărturisise fiecare dintre ei mi-au reamintit că nu-i văzusem niciodată gătiți să iasă undeva împreună.

— Ce întrebare, spune Klara.

Cu toate că-mi neagă îngrijorările, cred că în ochii ei zăresc o recunoaștere a acestora. Nu vom mai discuta niciodată despre lucrurile astea, deși eu am încercat. Mi-a luat ani să pricep ceea ce surorile mele trebuie să fi știut deja, anume că adeseori numim „iubire” ceva mai degrabă condiționat — recompensa pentru o performanță, lucrul la care te aștepti.

După ce ne punem cămășile de noapte și ne vârm în pat, îmi șterg îngrijorarea în legătură cu părinții mei și îmi mut gândul spre maestrul meu de balet și soția lui, spre sentimentul pe care-l am când urc treptele spre studio, câte două-trei deodată, îmi arunc hainele de la școală și îmi trag body-ul și colanții. Iau lecții de balet de la cinci ani, de când mama și-a dat seama că nu sunt muziciană, dar am alte talente. Astăzi am exersat șpagatul. Maestrul de balet ne-a reamintit că forța și flexibilitatea sunt inseparabile — pentru ca un mușchi să se arcuiască, un altul trebuie să se destindă; pentru a desăvârși întinderea și mobilitatea membrelor, trebuie să ne păstrăm miezul puternic.

Păstrez sfaturile lui în minte ca pe o rugăciune. Mă las în jos cu spatele drept, abdomenul încordat, picioarele desfăcute în lateral. Știu să respir, mai ales când simt că m-am blocat. Îmi imaginez cum trupul mi se întinde la fel cum se întind coardele de la vioara surorii mele, găsind locul exact

de presiune care face întregul instrument să răsunе. Și sunt jos. Sunt aici. În șpagat perfect.

— Brava!

Maestrul de balet bate din palme.

— Rămâi exact cum ești.

Mă ridică de pe podea, deasupra capului. Este dificil să-mi țin picioarele perfect întinse fără podeaua care să țină contră, dar pentru o clipă mă simt ca o ofrandă. Mă simt ca lumina pură.

— Editke, spune profesorul, toată bucuria din viața ta va veni din interior.

Mi-a luat ani întregi ca să înțeleg cu adevărat ce voia să spună. Deocamdată, tot ce știu este că pot să respir, să fac piruete, să ridic cât mai sus piciorul și să mă înclin. În timp ce mușchii mi se întind și se întăresc, fiecare mișcare, fiecare postură strigă: *sunt, sunt, sunt. Sunt eu însămi. Sunt cineva.*

* * *

Memoria este teritoriu sacru. Dar este și teritoriu bântuit. Este locul în care furia mea, vina și jalea se rotesc precum păsări înfometate ciugulind aceleași și aceleași oase vechi de hoit. Este locul în care caut răspunsul la întrebarea de nerăspuns: *De ce am supraviețuit?*

Am șapte ani și părinții mei sunt gazdele unei petreceri la cină. M-au trimis să umplu o carafă cu apă. Din bucătărie îi aud glumind: „Am fi putut face economie la asta”. Cred că se referă la faptul că înainte de venirea mea erau deja o familie completă. Aveau o fată care cânta la pian și una care cânta la vioară. Eu nu sunt necesară, nici nu sunt destul de bună, pentru mine nu mai e loc, probabil. Așa interpretăm greșit faptele din viața noastră, așa facem